

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 450 fil.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor.
1/2 an 12 cor..
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI.

Un sir garmond:
odată 14 fil., a doua
oara 12 fil. a treia
oara 10 fil

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

In aer.

Bula papală publicată de Sfinția Sa Piu X-lea prin care se înființează noua episcopie gr. cat. maghiară în Ungaria, a creat pentru biserica noastră o situație excepțională. Suntem cam așa, cum e sicriul lui Mohamed: între cer și pământ. Într'un număr anterior noi am spus unele din antecedentele întregii afaceri cu episcopia ungurească. În butul tuturor, cari voiau și după aceea să creadă, că chestia e numai de natură informativă, noi am susținut pe baza informațiilor și documentelor *autentice*, că Roma a comunicat *episcopatului catolic din Ungaria* dela început un fapt împlinit, pentru care și-a dat deja învoirea și consământul. Presa românească a primit aceste deslușiri ale noastre cu un mare semn al întrebării și apoi prin o admirabilă auto sugestie ne-am legănat cu toții în credință deșartă, că Roma va sta totuși mai bucuros cu noi de vorbă, decât cu un guvern al Măjestații Sale ori plane cu ministrul de externe al monarhiei.

Repetăm din nou, chestia episcopiei gr. cat. maghiare a fost fapt împlinit deja în Octomvrie anul trecut, când s'a comunicat mai întâiu conferenței memorabile a episcopatului cat. din Budapesta. O zicem aceasta din motivul, că unii, cari mai bucuros ar umbla să caute a ne face pe noi aici responsabili, decât pe Sfântul Scaun, atribue înființarea noiei episcopii întârzierii episcopatului nostru, care nu ar fi informat la timp Scaunul papal asupra chestiunii și adevăratelor ei motive. Față cu acestea tendențioase știri, cari acum bucuros ar voi să arunce responsabilitatea asupra altora nu ne vom provoca la evenimen-

tele și pașii întreprinși de episcopat și credincioși în aceasta chestiune, despre cari s'au scris la timpul său. Vom accentua, că afacerea episcopiei gr. cat. maghiare nu e de eri alaltăeri, și pașii făcuți în chestie de către guverne la scaunul papal sunt cunoscuți de zeci de ani. Răspunsul Scaunului papal e poate încă proaspăt în memoria cetitorilor noștri, când Leo XIII a dispus, că nu numai nu încuviințiază liturgia maghiară, dinpoțrivă dispune să se ardă toate cărțile liturgice tipărite în aceasta limbă. Iară în chestiunea dismembrării parohii rutene a Carreilor mari dela episcopia Orădană, Roma a arătat, că e foarte bine informată asupra intențiunii guvernelor ungurești, relativ la o eventuală episcopie ungurească. Altcum de informațiile autentice în chestie pot să grăiască în destul arhivele Sfântului Scaun, abstrăgând dela cele orale, date la timp și după trebuință. Să stabilim acum situația bisericii noastre create de noua episcopie. E adevăr istoric, că unirea Românilor cu Roma a fost o operă a Casei domnitoare, care prin aceasta și-a căutat astfel un puternic sprijin în aceasta nouă provincie a monarhiei căpătate, în urma morții lui Apafi II. Catolicii împuținați și răslățiți în Ardealul împăratului nu puteau garanta aceasta provincie pentru Casa domnitoare, iar ceilalți clocoteau încă de dorul revoluțiilor, cari dela 1604 s'au ținut lanț împotriva nemților. Singurul popor al nimărui, strâmtorat și prigonit de toți, care căuta și el o mână de ajutor în lupta fără sfârșit pentru existența și legea sa, au fost Români. Din strâmtorarea aceasta a împrejurărilor a răsarit unirea Românilor cu Roma, care a adus roadele cele mai binecuvântate pentru monarhie și pentru neamul românesc. În decursul

istoriei biserica noastră s'a bucurat totdeauna de o atențiune deosebită, a Casei domnitoare. În schimb prin ea s'a infiltrat în cursul vremilor un simț de loialitate de supunere și alipire atât de profundă a neamului românesc față de „împăratul“, care este fără păreche. Loialitatea aceasta a ținut în credință pe Români față de Casa domnitoare și în cele mai critice vremi, când toate păreau, că se prăbușesc cele vechi.

Ai noștri și-au vărsat sângele cu miile în 48 pentru Casa domnitoare, pe vremea când regimentele cari i-au jurat credință împăratului, dezertau iar armata austriacă a fost alungată peste granița de către revoluționari.

În schimb însă am avut și noi prilej să-ne împărtășim de grația împărătească extraordinară. În era constituțională ni s'au asigurat oarecum ființa noastră de popor prin crearea autonomii bisericii gr. or. și prin înființarea mitropolii gr. cat. românești.

Iară Roma ne-a considerat în tot decursul vremilor aceea ce de fapt eram, puntea de aur, care leagă Orientul de Apus și e deschisă pentru toate popoarele, ce vor dori a se întoarce la sinul bisericii catolice. Și ca o dovadă eternă, că biserica catolică nu înnăbușă spiritul național în biserică, nici nu tinde a aservi mândria de rasă cosmopolitismului, a investit și întărit biserica noastră unită cu Roma cu atâtea atribute și facultăți, cari pe veci să asigure existența ei, ca biserică națională românească. Biserica noastră într'u cât i-au îngăduit împrejurările s'a și folosit de situația ei favorabilă din toate punctele de vedere și lucrarea ei pentru trezirea și ridicarea neamului românesc îi va constitui cea mai desăvârșită pagină de glorie a istoriei

sale. Acestei împrejurări am atribuit noi considerarea deosebită, de care ne-am bucurat și dincolo de Carpați, cu toate, că acolo biserica oficială-națională este cea ortodoxă, care altcum nu a simpatizat cu noi nici odată. În fața curățeniei sentimentelor noastre și mai ales a activității noastre culturale naționale prin regiunile cele mai expuse naționalicește, pe unde alt factor național pătrunde nu putea, a trebuit să recunoască misiunea mare a bisericii noastre în istoria și viața poporului românesc.

În situația aceasta favorabilă ca trăsnetul ne-a venit rezolvirea episcopiei greco-catolice maghiare. Ca și când aceia, cari au colaborat la unirea noastră, ne-ar considera misiunea de încheiată din toate punctele de vedere. Căci lovitura primită e îndreptată tocmai în ruina existenței noastre, căutând a ne paraliza activitatea noastră națională de până aci printre credincioșii noștri.

Să sperăm însă, că aceice au vârat calul troian între zidurile bisericii noastre nu-și vor ajunge scopul. Căci zicem și noi: papa poate ridica noua dieceză, poate nimici cele vechi, le poate mări și diminua, dară să schimbe ritul și limba liturgică a credincioșilor împotriva voinții lor ni-se pare, că nu are dreptul nici Sfinția Sa. Și ce e dela oa-

meni în biserică va trece ca totațtea lucruri omenesti, dar va lăsa totdeauna o adâncă amărăciune în sufletul nostru, atât de decepționat de evenimentele, cari s'au petrecut în timpul din urmă.

Vremuri istorice.

— Articol din afară. —

Ceea ce am învrednicit în decursul veacurilor în urma ținutei noastre leale față de tron și în urma credinței noastre neclintite față de sf. Scaun, metropolia noastră gr. cat. românească azi zace zdrențuită înaintea ochilor noștri înlăcrimați de durerea loviturii grele, ce am îndurat. Ne-a părăsit împăratul, am auzit zicându-se adeseori în trecutul apropiat, iar azi trebuie să mărturisim ceea ce până ieri nu voiam să credem dlui Iorga — că „ne-a părăsit și papa“.

Ne-a părăsit Papa! Este acesta un gând, ce ne face să trăsărim cu fior din visul dulce, în care ne alintaserăm până aci. De ne-ar fi părăsit o lume întreagă, nu ne-am fi mirat, dar în fața faptului plinit, că ne-a părăsit papa, stăm uluiți și nu mai știm cum să ne reculegem din cruda realitate.

Acel scaun papal, la umbra căruia ca puii sub arripile mamei lor ne înșuruiam, acel sf. Părinte, la a cărui inimă ne încălziam până acum toate nădejdiile noastre de mai bine, azi s'a întors fața dela fiii săi cei credincioși.

Dacă împăratul ne-a părăsit, nu avem de ce să ne mirăm așa tare, doar e și el un diplomat, care nu să lasă călăuzit de inimă, ei cântărește toate după greutatea cu care apasă în cumpăna intereselor zilei, și dacă după încercarea grea ce-a îndurat-o în

războiul civil ne-a dat, — ce ne competa de mult, — o metropolie gr.-cat. românească independentă, a fost acesta și act, un act pur politic potrivit, ca să înmoaie inimile răsvrătiților de pe vremuri îndrumându-i în acest chip spre o politică mai conciliantă și mai dinastică. Acum după ce partidul liberal și în urma lui partidul, ce azi stă la putere a dovedit, că știe să fie și dinastic, ce i-a stat în cale împăratului, ca să nu aducă jertfă integritatea și independența aceleiași metropolii gr.-cat. românești pe altarul molochului hădos al acestei țări nefericite.

Dar ca Pontificele roman — cel mai înalt exponent al moralei lui Hristos — inima căruia era totdeauna înțelegătoare pentru durerile, celor mici, porțile căruia în toate vremurile erau deschise pentru cei năpăstuiți și la care cei neîndreptățiți cu încredere deplină alergau pentru a-și revindica drepturile lor firești — ori câștigate cu muncă cinstită, dar răpitate de tiranii zilelor, ca acest sf. Părinte la insistința puternicilor zilei să disconzidere mândria unui ream, cea mai înaltă auctoritate la noi episcopatul nostru unit cu Sfinția Sa prin legăturile dragostei lui Hristos, să disconzidere cererile juste ale unei Biserici credincioase, să rămână rece la țipetele de disperare ale unui neam întreg, care poate acum odată fi mai cerea o probă de dragoste, apărându-ne împotriva celor ce ne cer sufletul nostru românesc, — asta eu preotul creștin nu aș fi crezut-o nici odată.

Eram în drept să nădăjduim, că sf. Sa Papa ne va apăra de lovitura infernală, ce ni-o pregătea guvernul țării, pentruca Biserica lui Hristos nu poate fi ocrotitoare a șovinismului orb neîncăpător în cadrele morale creștinești, și dacă pe lângă toate aceste s'a putut face jertfă Bisericii noastre unite, trebuie să spunem pe față, că Ponti-

FOIȚA.

Vară.

În ziua aceea s'a trezit, ca dintr'un vis, trecându-și peste geamul strălucitor, mâna albă cu degetele, în cari, de slabe ce erau, îi jucau de-a binele inelele de aur...

Oftă ușor mângâindu-și un fir de păr auriu, alunecat în dreptul ochilor... și iar se lăsă pradă cuvintelor, cari îi spuneau adevărul, neînduratul adevăr, „că ea în vara aceasta nu va merge la băi...“

— De ce să nu mergă...? o întrebau parcă glasuri adânci, curioase și tot ele cu înfiorări lăuntrice, neînțelese, amestecate cu pulvere de-o tristețe parcă — răspundeau: nu-mi permit împrejurările...“

...Prin dreptul geamului adumbrat de ramuri mirositoare trecu veselă silueta mititică alui Puișor... arătându-și ochisorii negrii pe-o clipă, iar în cea de-a doua dispăru sub bolta teilor din grădina împrejmuită cu grilaj de țrot...

...Nu, ea nu va merge de-acasă, căci... și urâtul o va topi nu alta...

— O, să fi visat ea oare vreodată la „împrejurările cari nu permit“...?

...Să nu fi fost ochii, ochii aceia cari de câte-ori, de sub umbra teilor, răsare Puișor, — o străpung, ca două sulii vrăjite, — astăzi...

Dar el nu poartă vina... poate ochii lui dacă nu...? Și în clipa asta avu o tresărire tainică...

Îl vedea la masă palid, cu plețele încălcite și coatele roase... Îi deschide tiptil ușa... fruntea lui se ridică blândă și ochii lui o privește lung, copilărește...

— Nu, eu nu vreau să merg... dar în aceeaș clipă un al doilea glas o agrăia — arătându-i parcă departe sireagul de prietene, cum se pierd gălăgioase pe terasele strălucitoare de-atâta podoabă, — fermecătoare de-atâta armonie ce-o împrăștiu orchestrele la umbra brazilor verzi...

...De-o vreme încoace o stăpânește o vedenie... are senzația parcă ca și cum ea ar fi plutit pe-o columnă de negură luminoasă, aurită, scaldată în albastrul zărilor frumoase... dar o smântitură bruscă și deodată numai s'a rostogolit la vale... de vreme ce prietenele și prietini ei se pierd mai departe înainte, la fel cu un treiunghiu de cocori...

— O, când era la casa lor... și rămase privind lung, parcă s'ar vedea cu părul retezat, negru, copilă sburdalnică cum a fost odinioară... Crâmpete de cântece favorite în tinerețe, întâlniri aventuroase pe la băi, — i-se abat în minte, de-odată cu atâtea nopți neadormite din pricina unor ochi, pe cari azi îi poartă și Puișor...

Își desmerdă din nou firul de păr auriu, lunecat în dreptul ochilor... iar cu

dosul palmii își netezi cicatricea din obrazul stâng.

...Ușa se deschise ușor și privirile lui o cercetară lung, copilărește...

— Ce faci dragă?... dar, ca pătruns de-aceleiași gânduri bănuitoare nu mai așteptă răspunsul, alipindu-se alături...

Pe fața ei se rostogoli o lacrimă automată, mare, caldă, ca o mărgea de plumb...

Șamândoi apoi rămaseră tăcuți, cu capetele proptite, sorbind cu ochii de-o potrivă, prin geamul luminos, pe Puișor, care se chinuia să tragă de sub tei pe Piticu încins c'o frânghiuță de mătasă pe la grămazi...

(T. M.)

Floricele din Raiu.

— Pilde de tinerețe sfinte. —

Seria a II-a.

(Continuare).

Dacă seara sosia în curte cu turma, ostenită, mașteră-sa o întâmpina cu ochii și cu sudălmii. Era vâi de ea, dacă îndrăznia să se ducă în odaie, între frații săi mașteri, pentrucă îndată o alunga, o arunca afară, și o bătea de-o snopea. De aceea era silită să se retragă ori în vre-un unghet undeva, ori în grajd. De culcuș pentru ea era aleasă o gaură sub niște trepte, iar de pat îi slujia un braț de vreascuri, pe cari le-a fost pus sub sine ca să nu trebuiască să se culce chiar pe pământul umed.

fece a făcut mare greșală. În urma acestei greșeli noi am pierdut prea mult, am pierdut cea mai puternică redută, unde noi în vremuri de restriște ne refugiam spunându-ne în limba dulce a maicelor noastre păsările Dumnezeuului nostru milostiv.

Noi însă știm face deosebire între instituțiuni și persoane și dacă sf. Sa Papa Piu al X-lea a lăsat să fie zdrobite nădejțile ce le nutream, pentru aceea noi vom rămânea ce am fost și până aci credincioși sf. Scaun apostolic de Roma, iar ființa noastră românească vom cânta s'o susținem cu toate forțele ce ne stau la dispoziție încrezându-ne în puterile noastre.

Ne-a părăsit împăratul, ne-a părăsit papa! Nu face nimic! Mai avem încă un refugiu, cel mai puternic ocrotitor al acestui neam oropsit, Dumnezeuul părinților noștri și virtutea noastră românească. Trecutau peste capetele noastre multe furtune în fuga veacurilor, descurcatu-s'a răsăritul asupra noastră toată urgia sa, căutat'au să ne repună și vecinii noștri haini, dar noi am înfruntat urgia veacurilor și pe lângă toate încercările potrivnice am rămas la locul nostru. Credincios este Dumnezeu, care nu ispitește pe nime peste puterile sale, și dacă în trecut a oțelit bratele părinților noștri, întâri-va și ale noastre inimi, ca să putem da și în viitor pept cu cei ce ne cer „cuvintele cântărilor“.

Părintele Dănilă în nr. 72 al „Unirii“ prezintă publicului un program de apărare pentru procedura uniformă în fața primejdiei, ce ne amenință. Sun de acord între toate cu părintele Dănilă. Sunt vremuri istorice cele trăite de noi. Românul în cursul vremurilor a concrescut cu Biserica sa, pentru aceea o numește cu atâta predilecție „legea românească“.

În trecut istoria neamului a fost toto-

dată și istoria Bisericii și a clerului și viceversa istoria Bisericii a fost istoria neamului. Dacă în trecut noi preoții am șters lacrimile poporului nostru scump nutrind în sufletul lui răbduri nădejdi de un viitor mai bun și arătându-i cărări noi în ogorul vast al progresului și civilizațiunei împăciuitoare de inimi, atunci sun convins tare, că clerul nostru nici în aceste momente de grea încercare nu-și va denega trecutul său splendid, ci să vă ridica la acele înălțimi ideale, în cari ne place să-l vedem.

„Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin“? E spartă ușa Bisericii noastre sfinte și cei nepoftiți vor intra, ca să huiduiască dintr'nsa moștenirea noastră cea mai scumpă din părinți. Fiu al neamului românesc nu se poate da pe sine unealtă în mâinile celor, ce vreau să ne răstoarne sanctuarele! Și de s'ar afla vre-unul care ș'ar uita de demnitatea sa și de dragostea ce o datorește neamului și Bisericii sale greu încercate, ocară lui va fi între noi din neam în nem.

Sun convins, că clerul din parohiile primejduite își cunoaște datoria. Sufletele lor vor fi pătrunse de aceleași gânduri, ca și ale noastre. Situația lor în aceste momente este cu mult mai critică însă, decât a noastră, a celor cari numai din depărtare privim svârcolirea sufletelor lor în fața dilemei grele, în care au fost aduși contra voinței lor. Ei nu sunt oameni singuratici, cei mai mulți cu familie număroasă și azi acele inimi părințești își văd periclitat viitorul și fericirea familiilor lor, dacă urmând șoapta inimei vor părăsi parohiile și vor abdice de beneficiile, în cari până aci duceau trai mai senin.

Pe cât de cert e însă, că pe ei nici o privire laterală nu-i permis să-i oprească în parohiile rupte de diecezele mame, chiar

asa de imperios ni-se impun nouă celorlalți, ca să-i scoatem din situația ce li-s'a creat, fie și prin jertfe cât de mari, asigurând sustentanța lor onestă și până atunci, pânăce diecezele noastre vor fi în pozițiunea de ale asigura beneficii corespunzătoare celor din trecut.

Sunt vremuri istorice aceste! Acum, ori nici odată trebuie să dăm dovadă lumii, că nu suntem acei preoți inculți, cum ne socotesc adversarii noștri, să înțeleagă puternicia zilei, că atunci, când se vor atinge cu mână sacrilegă de idealurile noastre sfinte, vor întâlni în fața falanga închegată a unui cler superior, gata de a-și jertfi interese vremelnice de ori ce natură întru apărarea lor.

Aradul în sărbătoare.

De vreme ce inimile atătora dintre noi, dela un colț la altul al acestei țări, sângerau de durerea unei lovituri, unei nelegiuite sfâșieri a trupului nostru, — Aradul se afla îmbrăcat în haină de sărbătoare.

Ziua din Dumineca trecută a fost pentru Arad o zi rară; de vreme ce atătia d noi, după o înversunată frământare lăuntrică în care totuși mai credeam, că avem asupra noastră brațul protector al monarhului cu scutul intereselor ale monarhiei — și credeam că tiara Scaunului papal e o garanție și pentru sfințenia drepturilor noastre, — dar ne-am trezit fără de veste singuri, părăsiți, — Aradul strălucia de frumuseța întregii serbători românești cu Vlaicu în frunte, care a prins să se ridice triumfător în împărăția văzduhului ca un gest de sîdare în fața acestor zile cari ni se par cele mai zdrobitoare... „Părăsiți până și de regatul fraților noștri...“

Întâiul punct al întregii sărbători din Arad a fost *Punerea petrei fundamentale*

Dar n'au fost destule suferințele până acum amintite ale orfanei, se purtau rău ea și ceilalți oameni din sat. Și fiindcă toate șicanele le-a îndurat liniștită de parcă nu pe ea o ajungeau vătămarile, o batjocoreau și pe când unii o țineau de hăbăucă alții credeau că e o făcarnică. O arătau cu mâna, alergau după ea și-i dădeau nume care de care mai de batjocură îi ziceau ipocrită, cu un cuvânt o vătămau în toate felurile în câte numai se poate. Firește că asta o făceau cu atât mai neșingheriți și mai cu îndrăsneală, cu cât ea era nime, cine să fie apărut pe biata săracuță.

Germana a îndurat totul cu o răbdare de răspuns. „Așa a rânduit Dumnezeu“ — ca vorbele acestea se liniștea în toate. Fînd că iubia cu căldură pe Mântuitorul său, inima-i nevinovată se bucura că prin suferință poate fi asemenea Aceluia. Christos dovedit prin suferințele Sale că iubește pe Germana, ba la rânduri încă suferind ea răbdare a voit să arate că îl iubește pe Isus.

Vorbe de ponoslu nimeni niciodată n'a auzit de pe buzele ei; în contra tracării mamei sale maștere ori a tatălui său n'a scos nici o vorbă legănată. Fața îi era pe-o formă de senină și liniștită totdeauna.

Ziua îi era împărțită simplu de tot. Des de dimineață arunca ceva la oi apoi se scotea la pășune. Când sunetul clopotului

de dimineață îndemna toată făptura înțelegătoare să aducă mulțămite Făcătorului pentru grija sa de peste noapte și să-i ceară binecuvântarea și dragostea lui peste ziua ce vine: — ci ea era cea dintâiu carea cădea în genunchi, ori unde-ar fi fost.

Nu trecea o zi fără ca ea să nu asculte sf. liturgie, și defa asta nici vremea cea mai neprielnică nu era în stare s'o oprească.

Pe locul de pășunat și-a ales un arbore și și-a făcut pe el o cruce din două nuele. De câte ori n'a îngenunchiat ea înaintea aceleia și nu s'a cufundat în gânduri sfinte! Dar dacă nu putea să se roage înaintea cruciuliței, o singură privire asupra frumoasei firi era de ajuns să-i ridice inima la Părintele ceresc. Cu prilejuri de acelea se gândea: ce căldură și lumină binecuvântată îi trimite Dumnezeu pe-acest pământ prin soare; cum îi stămpără setea cu apa răcoritoare și înviorează făpturile; ce umbră face cu crengile copacilor; cu ce plăcere umple pe om ziua, prin vederea florilor, iar noaptea a stelelor! Cumpănirea bunății lui Dumnezeu, a dragostei lui nemărginite și a nețărmuritei lui purtări de grijă îi umplea inima de bucurie și i-o aprindea de cea mai adâncă dragoste față de el. Tocmai de aceea se silea în toată forma să îndeplinească numai lucruri de-acelea prin cari ar putea face bucurie cerescului Tată și să încunjure tot ce Lui

nu i-ar plăcea. În toate faptele sale a fost mînată de dorința de-a îndeplini voia lui Dumnezeu.

Cătră Preacurata se purta cu o neșpusă dragoste și reverință. Rugăciunea ei aleasă erau sf. mătăni; n'a fost zi să nu-le fie recitat în genunchi. La fie care taină¹⁾ se opria și să gânda multă vreme ce-a făcut și a suferit pentru ea unul născut fi al lui Dumnezeu. — Sărbătorile Mariei le prăznuia cu evlavie deosebită. Cu zile înaintea acelor îndeplinea osebite fapte bune, ca să se facă vrednică de dragostea Reginei cerești. Prin întreruperea și ajutorul Mariei a dobândit apoi acel mare dar, de ași fi păstrat nevătămată curățenia, în întreaga viața sa.

Fiindcă a iubit pe Dumnezeu din toată inima sa, de aceia iubia și pe deaproapele său. E drept că altora puține servicii le putea face, dar pentru aceea tot a găsit ea căi și mijloace să-și ajute pe aproapele său. Codrul de pâne neagră ce-l avea, îl împărția cu săraci și asta o făcea zilnic. (Va urma)

¹⁾ Rugăciunea aceasta preafumoasă, îndatinată în biserică apuseană, constă din 15 taine, cari aproape toate-s icoane luate din viața Mântuitorului, începând dela naștere și până la moarrea și mărta lui înviere din morți. Se vin tot câte un Tatăl nostru, zece Născătoare și o icoană de acestea, asupra căreia se gândește apoi cel ce bate mătăni. Nota trad.

a Școlii Renunții femeilor din Arad și provincie decâtă Episcopul I. I. Pap, prin asistenta unei imenzități de oameni.

Insemnătatea acestui moment însă pentru mulți, foarte mulți era inferioară sentimentelor ce-le stăpâneau sufletele îndreptate pe „Câmpul Ciala“.

„Numele lui Vlaicu a fost cuvântul vrăjit care a chemat din mari depărtări nația românească la o înălțătoare serbare cum n'a mai văzut-o până acum Aradul care tozădar pretindea să fie Duminecă un centru unguresc, căci pretutindeni, în biserică, pe străzi, prin parcuri, prin birturi auziai vorbă românească și vedeai portul nostru. Duminecă Aradul a fost românesc.

De Sâmbătă seara și până la 5 a doua zi trenurile din împrejurime, motoarele și trăsurile descărcau neconținut oaspeți, cari și-au lăsat lucrul de acasă și de câmp, și veniau cu inimile pline de bucurie, că au să asiste poate la cea mai grandioasă manifestație a spiritului românesc în timpul din urmă: la sborul lui Vlaicu. Țărani români în portul lor variat unii veniți tocmai de prin Bănat, fiiori călări pe cai frumoși, preoți, funcționari, învățători, ofițeri de prin garnizoanele din apropiere se revârseau ca un șovoi pe străzile orașului, care părea o mare agitată ce amenința să iasă din matca ei.

Pe când toată această lume românească, cu multă bunăcuviință și omenie se grăbia să ia bilete și să apuce calea cea mai scurtă pentru a ajunge pe câmpul destinat pentru sbor, ceialalți, străini, din Arad, cari cunosc toate căile lăaturalnice din oraș, toate cărările și toate drumurile își dădeau silința să se sustragă dela plata minimală, ce i-s'a impus fiecărui, ca să privească pe gratis la sbor... Supraveghierea din partea poliției putea fi ceva mai vigilentă.

Câmpul de sbor de lângă pădurea Ceala înălbi se de porturile românești, cari păreau niște flori albe. Logile toate pline. Într'una din ele se vedea P. S. S. Domnul episcop I. Pap cu păr. arhimandrit Hamzea, iar alături în altă loje luaseră loc membrii familiei Mocsonyi.

În celealalte locuri pentru publicul mare abia mai încăpea lumea, ce sosea neconținut cu automobilele, cu trăsurile, pe jos sau cu autobuserile. Un vântisor lin, care întetia pe fiecare clipă, bătea însă dinspre Mureș, răcorind fețele miilor de spectatori, dar îi și îngrijora totodată. Pe la 5 ceasuri când sosiseră și cele din urmă trenuri cu oaspeți din provincă, când valurile uriașei mulțimi, cari atingeau un număr de vre-o 25.000 de oameni, se agitau nerăbdătoare, pânza dela intrarea hangarului se dădu la o parte, și, sprinten și ușurel, apăru aparatul lui Vlaicu, paserea măiastră, asupra căreia se aștină deodată toate privirile miilor de spectatori.

Ajunși într'un loc potrivit, Vlaicu și frate-său Ion, cercetară încă odată cu cea mai mare băgare de seamă toate șurubuțele toate sârmele, turnară ulei pe la încheeturi, apoi chemară vre-o câțiva oameni voinici, ca să ție aparatul de funia de dinapoi. Vlaicu îmbracă în fine costumul de pilot, și dintr'o săritură fu în nacela aparatului, luă cârma în mână și dădu drumul motorului, care se zbătea ca un năpraznic zmeu prizonier, încât îi scutara pe toți voinicii, ce-l țineau de funie. Publicului i-se oprise răsufierea. La

un moment dat, aparatul se smunci cu putere, alergă câțiva pași pe câmp apoi începu să plutească lin, să se înalță din ce în ce în văzduh, petrecut de nesfârșitele și vije-loasele aplauze ale miilor de spectatori, să se ridice deasupra parcului din marginea orașului și să se rotească în sboruri largi, ma-iestoase, asemenea unui vultur uriaș, care văjăia prin văzduhuri ca o minune apocaliptică.

Vlaicu trece pe deasupra publicului extaziat, salutând din nacelă, de jos fluturând însă batistele, și mii de guri îl aclamau mii de mâni se înălțau, și mii de inimi băteau pentru el, pentru noi toți, pentru neamul românesc, care se mândrește cu el. Străinii înșiși erau răpiți, fermecați, cucerțiți și dacă în ziarele lor vor apare cuvinte cântărite, atunci însă, în fața sborului lui Vlaicu, aplauzele străinilor erau sincere, căci măreția spectacolului îi coplesia pe toți.

După câteva rotiri măiestre, după câteva scoboriri pân' la câțiva metri aproape de pământ, aparatul se ridică iarăș și Vlaicu apucă peste cimitir îndreptându-se înspre pădure, încât abia îl mai puteam urmări cu ochii. La întoarcere a avut de luptat cu vântul ce-i sufla împotriva. Aterizarea — nu se știe din ce motive — a fost așa de bruscă, încât dând aparatul cu o roată într'o groapă, s'a rupt osia, fără ca să i-se întâmple însă ceva și lui Vlaicu, care se scobori din nacelă, încunjurat de mulțimea ce-l aclama nebună și întâmpinat de un băețel al dlui dr. St. C. Pop cu o coroană de lauri.

Mai pe urmă am aflat pricina accidentului la aterizare, vântul sufla din stânga, încât aparatul — dat fiindcă se afla și o groapă în apropiere — a căzut cu toată puterea pe roata dreaptă, ale cărei spițe s'a rupt din picina greutății. Vârful aripei drepte s'a îndoit puțin, iar halicea, ajungând cu vârful de pământ, a crăpat puțin, încât Vlaicu nu a mai putut continua sborul, care cu toate aceste a fost de o siguranță, de o exactitate și de-o măreție impunătoare, încât Arădanii, cari îl văzură sburând pe Csermak, mărturiseau că sborul acostuia față de al lui Vlaicu, a fost sborul unui diletant față de sborul unui măestru.

După ce și-a băgat aparatul în hangar, Vlaicu a fost obiectul unor manifestații de o nespūsă dragoste și admirație. Lumea îl ridică pe mâni, purtându-l pe sus, în mijlocul uralelor și aclamărilor ce au mai luat sfârșit. Fiecare se grăbia să-l atingă măcar c'un deget pe șoimul nostru, care dispăru apoi din mijlocul mulțimii într'un automobil al dlui arhitect Codila.“

„R-nul“

* * *

Seara la orele 9 s'a dat reprezentație artistică cu concursul bursierilor societății noastre pentru fond de teatru.

Deschiderea cursurilor dela Vălenii de Munte. La 1 Iulie v. s'au deschis cursurile de vară dela Vălenii de Munte, inaugurate de dl Iorga, acest neobosit apostol al culturii noastre. Inceputul modest de acum câțiva ani a luat de astădată proporții de adevărat praznic național. Nimbul acestei serbări a fost ridicat foarte mult prin faptul, că la deschidere au ospitat și AA. LL. RR. prințul Carol și principesa Elisabeta.

Din minunatul discurs de deschidere al dlui Iorga, reținem câteva pasage:

„Cu ochii spre viitor, ne răzimăm, în acest învățământ totdeauna pe trecut, pe trecutul nostru. O tradiție bogată și originală de cultură poate forma și astăzi baza unei civilizații românești cât de ambițioase. Găsim într'însa marea moștenire de cultură populară tragică, găsim urmele neșterse ale ordinii romane, găsim eroica rezistență tăcută a o mie de ani, în cari, dacă nu s'a scris, s'a muncit mult și s'au făcut mari jertfe, găsim paginile de adevărată glorie, deși netrimbitată în lume, a Voevoților noștri, cari, păstrându-ne pe noi, au servit de sigur creștinătatea și civilizația; găsim ocrotirea culturală și religioasă a Răsăritului creștin întreg prin dărnicia societății noastre. Găsim în această tradiție însă și mari virtuți morale, cari n'au slăbit doar de atâtea vreme ca să nu poată fi întărite din nou: virtutea mulțumirii cu fericirea unei vieți sărace și muncitoare, virtutea buneii înțelegeri pentru lucrul-împreună, virtutea statorniciei și credinței. (Ovații).

Neamul nostru a iubit credincios și statornic pe aceia cari au stat în fruntea lui, și această iubire desinteresată a fost așa de puternică, încât ea a ținut pe acei fruntași purtători de cunună totdeauna în mijlocul poporului lor, la bucurie ca și la durere, la luptă ca și la triumf.

La punerea temelilor pentru biserica lui Dumnezeu, la închinarea lăcașurile de lumină a minții ca și în ceasurile când biruința atârna de fulgerarea unei săbii de Domn, au fost împreună, peste ori ce deosebire de ranguri, aceia dela cari ne vine tot ce avem astăzi.

În Divanurile pentru Unire țărani fără pământ s'a chibzuit asupra viitorului țării celei nouă cu acela, care era să fie cel dintăiu Domn al ei.

În aceiași furtună a gloanțelor, în aceiași bătaie nemiloasă a ploilor de iarnă, cu aceiași primejduire a vieții au plămădit România neatârnată de astăzi fii împroprietărilor lui Vodă-Cuza și Dnul tinăr, care azi bătrânul rege glorios.

Ceasuri mari vor veni, în care toți trebuie să fie alături, gata a plăti soartei binele veșnic al unui neam cu jertfa vieții acesteia trecătoare. Solidaritatea de atunci trebuie pregătită din vreme în munea și iubirea laolaltă pentru aceea cultură, care hrănește același ideal. Și, când astăzi, tinere prinț, care vei fi și Domnul copiilor noștri, pe cari ție-i creștem viteji și credincioși, gata să te ajute până la moarte, pe drumurile de dreptate pe care Dumnezeu ție-le va arăta, când astăzi Domniță, care cea dintăiu din vremurile depărtate ale lui Vodă-Brăncoveanu te apropii cu iubire de lăcașurile învățaturii noastre, ca să poți duce orunde-ți va fi viitorul o amintire înduioșată a acestui bun popor, când astăzi sunteți împreună la bucuria și speranța noastră, ce dovadă mai sigură poate fi că în zilele cele grele va fi iarăș un singur neam, recunoscându-se întreg în Regele lui și un Rege primind în sufletul lui aspirațiile unui neam întreg? (Ovații îndelung repetate.)

Noutăți.

Examele Prințului Carol.

Prințul Carol și-a făcut examenele în castelul din Sinaia cu asistența Regelui și a tatălui-său.

Despre decursul acestor examene „V. N.” scrie următoarele: Cele patru zile de examen au fost adevărate sărbători intelectuale. Cu o siguranță uimitoare, cu o claritate de minte, care te atrage și farmecă pe auditori, cu o memorie prodigioasă, Principele apărea — radios și aureolat de lumina ce o minte strălucită o răspândește...

M. S. Regele sub a cărui presidenție înaltă s'a ținut examenul, a urmărit cu o atențiune neobosită toate răspunsurile, și la matematică și istorie — tinărul prinț a avut în augustul său unchiu, pe unul din cei mai scrupuloși examinatori...

Adese-ori în timp ce augustul elev vorbea și espunea într-o limbă literară, aleasă cele mai sigure cunoștințe, M. Sa Regele se ridică în picioare și cu vocea tare esclama: Bravo, bravo...

După încheierea examenelor, dintre d-nii profesori unul a ținut un discurs, exprimându-și mulțumirea pentru roadele ce le văd, în urma ostenelei lor. A. S. Principele asemenea a rostit, câteva cuvinte, printre cari a amintit de profesorul său Cionca, care dintâiu: *i-a deschis comoara de frumusețe a graiului românesc.*

În semn de mulțumită apoi, și-a decorat profesorii în numele M. Sa Regelui, cu „Steaua României!!”

Medic nou. Dr. Cornel Circa, după o praxă mai îndelungată la clinicele din Cluj, Budapesta și Viena s'a stabilit în Aiud — Nagyenyed, strada Alsóporond Nr. 4 (îngă Hotelul Național — Nemzeti szálloda), unde ordonează dela 8—11 ore a. m. pentru merburi generale, iar dela 3—5 d. a. pentru merburile de dinți.

Cununie. Mariți Rusu și Octavian Lupeanu, absolvent de teologie anunță celebrarea cununiei lor, ce va avea loc în 21 Iulie n. în biserica gr.-cat. din Micoșlaca.

Aspirațiile ex sultanului Abdul Hamid la tron. Se anunță, că în Turcia s'a descoperit în cele din urmă, cauza adevărată a răscoalei din Albania, care ar fi nizuința de-a ridica din nou la tron pe Abdul Hamid.

Poliția a descoperit pe membrii acestei corporațiuni, începând arestarea lor cu duimul.

Stire literară. S'a dat la tipar și va eși în curând cartea: *De vorbă cu sătenii, gânduri și îndemnuri*, — scrisă de *Alexandru Lupeanu*. Se poate comanda de pe acum, la tipografia „Carmen” din Cluj.

Oficieri din România la Brașov. Mai mulți oficiali și suboficieri ai batalionului de vânători din Sinaia — în zilele trecute au cercetat pe camarazii lor austriaci din Brașov, întorcându-le vizita făcută mai de mult, din partea acestora.

Oficierii români au fost primiți cu dragoste și bine ospitalități, fiind pretutindeni întâmpinați cu o deosebită simpatie.

Promovat „sub auspiciis Imperatoris” a fost dl Romulus Căndea, fiul protopopului din Avrig, în aula universității din Cernăuți.

Mândria noastră!

Nicu Corfescu vestitul nostru cântăreț a fost sărbătorit în Paris, ca un adevărat artist de forță. Revista „Paris Musical et dramatique organe des Nouvelles artistiques et de l'enseignement” îi aduce portretul și-i face o apreciere elogioasă.

Aeroplane la manevre. În armata austriacă vor fi întrebuițate mai multe aeroplane, cu ocaziunea marilor manevre din anul acesta.

I. Bianu, însemnatul bărbat literar și profesor de Universitate, în urma conflictului amintit, a abdicat de postul său.

Caniculele au devenit înspăimântătoare. În Berlin termometrul arată + 32° la umbră. Se semnalează o mulțime de cazuri cu insolație, între cari 5 mortale. — În Bruxela termometrul arată + 40° la umbră. La fel se semnalează mai multe victime căzute căldurilor insuportabile.

Escursionisti din România reintorcându-se spre casă. Sub conducerea profesorului V. Pârvan, ieri seara au trecut pe la noi mai mulți studenți din România, grăbindu-se spre Vălenii-de-Munte.

Convocare. Comitetul filial Turda al „Societății pentru fond de teatru român” își va ținea adunarea generală cercuală în comuna Sânmihailu (Alsószentmihály), la 4 August 1912, la 5 ore p. m.

Ucis în mersul trenului. În săptămâna trecută s'a întâmplat o groaznică nenorocire în apropierea gării Golești (România).

Un frânar cu numele Marin Spătariu, trecea pe acoperișul vagoanelor să stângă lămpile, (era dimineața la 4 ore). În clipa aceea trenul intră pe podul Bănanăi de pe râul Argeș și nefericitul frânar a fost lovit cu atâta putere de partea de sus a podului, încât din capul sfărâmat în țandări, creierii îi săriră risipindu-se pe coperișul vagoanelor.

Nefericitul lasă în urma sa o femeie cu șase copii.

Pe lacul Baden-see s'a întâmplat o nenorocire mare prin răsturnarea unei bărci în care se aflau 7 persoane, dintre cari numai una a scăpat. Când, pasagerii altei bărci au văzut aceasta — s'au ridicat în picioare spăimântați, răsturnându-se și ei. Cinci s'au înecat și din această barcă. Victimele sunt mai ales fete în etate de 15—20 ani.

Să pescuiască o comoară. Din Londra se anunță, că s'a trimis o comisie, care să pescuiască cele 480 mil. (averea ieziștilor) aruncate în mare, cu ocaziunea expulzării acestora din Peru.

Convocator. On. membri ai despărțământului XXIII. Turda al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român precum și toți sprijinatorii ei, — sunt invitați la adunarea generală ce se va ține în 4 August st. n. 1912 la 2. ore p. m. în biserica gr. or. din Sânmihail. Iuliu Vlăduțiu dir. Dr. Valer Moldovan secr.

Petreceri. Teologii sălăgeni invită la petrecerea cu dans, care se va aranja în Jibău (Otel Unio), la 28 Iulie st. n. 1912, în favorul bisericii greco-catolice române din loc.

— Corul bisericesc al bisericii greco-catolice din Petroșeni invită la concertul, ce-l aranjază în favorul fondului bibliotecii populare în sala „Urania” (cafeneaua Berger) din Petroșeni, Duminecă în 21 Iulie n. a. c.

— Societatea de diletanți români „Progresul” din Făgăraș invită la concertul, ce se va aranja Vineri în 26 Iulie st. n., în sala dela „Hotel Paris” (Sorea) în Făgăraș, cu concursul dlor Ștefan Mărcuș, Ionel Crișan, bursieri ai „Societății pentru fond de teatru român” și al dșoarei Aurora de Barbu, elevă a Academiei de muzică din Viena.

— Inteligența română din Reteag invită la reprezentația teatrală și petrecerea, care o va aranja în 28 Iulie n. 1912, cu ocaziunea adunării cercului Dej, pentru fondul de teatru român. — Damele sunt rugate a se prezintă în costum național.

— Tinerimea română din Turda și jur invită la serata dansantă, ce o aranjază Duminecă în 28 Iulie n. 1912, în „Reduta orășenească” din Turda, cu concursul trupei artistice conduse de domnul Aurel P. Bănuțiu. Venitul curat este destinat penten „Fondul de teatru român”.

— Inteligența română din M.-Ludoș și jur invită la petrecerea de vară, ce o aranjază Duminecă în 4 August n. 1912, în toate salele hotelului „Central” din M.-Ludoș.

Expoziție plutoare pe ape. Mai mulți industriași bogăți din New-York, s'au hotărît să facă o expoziție din produsele lor, cu care sa plece apoi prin toate porturile de pe coastele oceanului, atât dincoace cât și dincolo.

Student omoritor de părinți. În Belgrad s'a întâmplat. Un student cu numele Miletics, student în filosofie și-a omorît pe proprii săi părinți. Asupra poliției înștiințată de cătră o servitoare, tinărul a împușcat cu revolverul — în sfârșit fiind prins a mărturisit, că n'a mai putut aștepta după moștenire și de aceea și-a omorît pe bătrînii săi părinți.

Cai cu răpciugă. În unele părți ale Ungariei s'a ivit boala aceasta de cai, numită flegmă, răpciugă și se zice, că corțorii ar lăți-o cu caii lor. De aceea s'a dat ordin, ca toți caii țiganilor cu cort să fie puși sub carantină și vizitați strict, — iar aceia cari se vor afla infectați de această boală, să fie puși în izolare.

Două automobile sau ciocnit deolaltă aproape de Milano (Italia) cu așa putere, încât amândouă s'au țandărit. Șoferii de-asemena s'au prăpădit, numai unul singur a scăpat citov, groful Rasponi, proprietar al unuia dintre eele două automobile.

Necrolog. † *Iuliana Boteiu* n. Corvin, a repausat Duminecă la 14 Iulie n. în Blaj, în etate de 58 ani și 31 al căsătoriei, provăzută fiind cu sf. Sacramente ale muribunzilor.

Din Vălenii-de-munte *primim raportul corespondentului nostru, după încheierea acestui număr. Il vom da în numărul proxim.*

Realitatea cuprinsă în prot. funduar din opidul Blaj Nro. 56 A † 10 Nro. top. 451. arător de 252°□ se vinde prin licitare; care se va ține în **29 Iulie 1912** la 10 ore a. m. la Adm. Centrală Capitulară. Condițiunile de licitare se pot vedea în orele de oficiu ale Administrațiunii Cen. Capit. din Blaj.

Partea Literară.

Rutenii din Galiția.

(Continuare).

Despre populația ambelor părți ne vor informa următoarele tabele. Notăm, că din datele oficiale următoare se invederează la primul rând confesiunea religioasă a locuitorilor Galiției din anii respectivi, iar nicidecum naționalitatea. Multe mii de poloni profesază ritul grecesc; așa de pildă mai toate sotiile preoților ruteni sunt poloneze, dar trebuie să se știe de ritul bărbatului-paroh. Dar sunt și ruteni, cari profesază ritul romano-catolic. Jidanii trag când la o naționalitate, când la alta, polonă ori rutenă, reținând confesionalismul respectiv, mosaismul.

In toată Galiția se numărau:

Locuitori:	anul 1890	anul 1900	anul 1910
Romano-catolici	1,999.716 45.40%	3,345.780 45.73%	3,745.145 46.52%
Gr.-cat. (Ruteni cat.)	2,790.894 42.23%	3,108.972 42.50%	3,378.451 42.08%
Armeni catolici	1.739 0.03%	1.532 0.02%	1.892 0.02%
Greco-orientali	1.429 0.02%	2.239 0.03%	2.816 0.04%
Evangelici (Prot. C. Augst.)	43,931% 0.67%	45.982 0.62%	37.292 0.46%
Jidani	768,845 11.63%	811.183 11.09%	872.975 10.87%
De alte confesiuni	1.262 0.02%	857 0.01%	1,316 0.01%

Numărul jidanilor a sporit în ultimele trei decenii din cauza emigrației din Rusia. A scăzut numărul protestanților. Printre greco-orientali se numără mai exclusiv soldații, cari își fac armata în Galiția, dar provin din Bucovina ori aiurea. Fapt este însă, că procentul romano-catolicilor a sporit și el. Causa acestui fenomen este a se căuta în trezirea conștiinței naționale în mulți adoptivi ruteni siluiți. Ne vom explica în privința aceasta mai pe urmă. De-ocamdată alăturăm o tabelă a parte, concernând exclusiv Galiția-Răsăriteană.

In Galiția-Răsăriteană se numărau:

Locuitori:	anul 1890	anul 1900	anul 1910
Romano-catolici	975.824 22.65%	1,131.330 23.51%	1,350.856 25.31%
Greco-catolici	2,708.171 62.86%	3,022.929 62.79%	3,291.218 61.68%
Jidanii	585.534 13.59%	618.801 12.85%	659.706 12.36%
Alte confesiuni	38.622 0.90%	41.111 0.85%	34.897 0.65%

Dacă din datele aceste am voi totuși să concludem ceva la naționalitatea respectivă, am greși. Limba de conversație cotidiană și mai ales matricolele oficiale ale autenaților *) ne luminează mai bine chestiunea. Conform acestora și datelor statistice dela Biroul-oficial de sub direcțiunea profesorului, dr. T. Pilat, avem: pentru Galiția-Apuseană 97% poloni, 90 romano-catolici, 8% jidani, 2% greco-catolici; iar în tot teritoriul locuit de ruteni: 21.2% romano-catolici, 30.9 poloni, 12.8% jidani, 65.1%

*) Aceste matricole și calculul ne probează, că numărul rutenilor este cu un milion mai mic, decum îl dau ei. Vezi mai jos.

greco-catolici și 65.2% ruteni. Escludând din acest comput regiunea submontană, unde rutenii sunt mai compacti, primim pentru Galiția-Răsăriteană 60% ruteni, 36.6% poloni, 26.3% romano-catolici, 12.7% izraeliți.

Adecă în Galiția-Răsăriteană trăesc rutenii laolaltă cu polonii: neavând, decât excepțional o localitate cu 90 ruteni. Iar capitala Lemberg presentă următoarele proporțiuni: poloni 76.9%, germani 12.5, ruteni 7.5%; restul jidani și alți.

Pentru a prezenta o icoană încă mai lămurită despre adevărata stare a lucrurilor, adaugem următoarea tabelă:

In toată Galiția-Răsăriteană se numără:

1. 24 districte cu populația polonă în proporția dela 88.1% — 31.1, sau media 44.8%, restul rutenii și alții.

2. 17 districte cu populația polonă în proporție dela 35.9% — 16% — sau media 24.8%.

3. Numai 8 districte cu o populație preponderant ruteană, unde polonii ocupă de abia 11.8% — 4.1% sau media 8.7%.

4. În cele 19 orașe cu peste 10.000 locuitori avem în total:

Poloni: 337.997; ruteni: 89.829; nemți: 65.172; jidani: 184.159.

5. În orașelele cu peste 5000 locuitori (total 24) avem:

Poloni: 447.718; ruteni 138.361; nemți: 75.069; jidani: 257.230.

Aceste date, stricte *) pentru anul 1900, și nu prea schimbate nici azi ne invederează cu prisosință proporțiunile populației polone și rutene pe teritoriul Galiției.

În fine, trebuie să amintim raporturile diferitelor clase sociale față cu proprietatea pământului în Galiția. Vom considera îndeosebi Galiția-Răsăriteană.

La anul 1899 se aflau proprietari fonciari în număr de 2.671, cari cu familiile lor alcătuiau suma cam de 12.000 suflete, având în stăpânirea lor toate curțile boeresti. Afară de acești boeri, cu toții poloni nobili, se numărau, tot la 1899, alți 1.475 de proprietari fonciari mai însemnați, cu câte-o avere imobilă de peste 629 jugere austriace, și ei poloni sau polonizați. Toți acești proprietari mari, în număr de 4.246, posedeau 1,325.342 jugere austr. din Galiția-Răsăriteană. Proprietarii mici, obligați de a plăti imposit de venitul lor personal de câte 1200 cor. pe an, erau la 1898, numai 1.684: cu aceștia se termină contingentul proprietății fonciare rutene. Nici minune. Rutenii lipsiți de ori-ce nobileme nu pot să posedeze o avere mai mare imobilă. Păcat numai, că o parte din proprietatea polonă trece cu încetul în mâinile jidovești.

Proporțiunile naționalității la personalul administrativ ori muncitor de pe moșiile polone în Galiția-Răsăriteană, deși curioase, totuși nu pot intra în cadrul studiului nostru. Tot fără folos mai vădit ar fi să cercetăm cu de-amănuntul proporțiile micilor proprietăți rurale

3. Rutenii și politica națională.

Cu dismembrarea Regatului-polon, s'a sfârșit neatârnrarea politică a națiunii polone. De atunci în Galiția, căci ea ne interesează în mod special, s'a pornit politica străină,

*) Într'u cât nu se consideră realitatea, adecă furtul de peste un milion. Vezi mai jos.

austriacă cu tot centralismul formalistic și biurocratic. Austria incurată în concertul chaotic al diplomației europene, silită să-și caute de pielea proprie în virtețul asalturilor celor mai furioase ale adversarilor atât esteriori cât și lăuntrici, nu s'a putut preocupa de păstrarea elementului etnic nici celui polon, nici celui rutean. Unele măsuri legale, luate între anii 1773 și 1866 mai mult în circumstanțe provisorice, deși au fost de cea mare însemnătate practică și socială pentru indigenii din întreaga Monarhie — așa de pildă codele penal 1797, codele civil reformat 1811, abolițiunea iobăgiei 1848 etc., — totuși n'au prea sporit avantajile politice diferitelor popoare, nici autonomia lor națională. Așa a durat până la anul 1867, când cu constituțiunea nouă a Monarhiei publicată la 21 Decembrie s'a inaugureze era nouă, era redesteptării în politica autonomă din Galiția. Cu toate aceste dacă rutenii nu s'au distins, ba nici n'au influențat întru nimica politica imperiului, de vină a fost lipsa totală de bărbați cumiți naționaliști.

Dar și aceste lipsuri nu pot proveni decât numai din asimilarea totală, sau din identitatea naționalității lor cu cea a polonilor, cu cari atâtea secole au trăit în cea mai bună înțelegere și frăție. Doară o mare parte a Clerului lor o formau polonii, trecuți la ritul greco-catolic și acest Cler formează și astăzi toată clasa dirigență și intelectuală printre dânșii. Aceeasă înfrățire și identitatea intereselor autonome a înduplecat pe poloni să dobândescă rutenilor mai toate drepturile, de cari se bucură în prezent. Punctul de vedere al Austriei era altul. Conform principiului divide et impera ea a sancționat la 1867, naționalitatea ruteană, pe atunci în fașă, de factor maiorel, juridic, etnic, istoric, cultural și constituțional, ecvivalându-o în toate privințele cu națiunea polonă. Austria a reușit de minune! Dacă Galiția nu și-a putut elupta pe cale parlamentară acel avânt economic și social, de care se bucură celelalte țări ale Coroanei, de vină a fost mai totdeauna obstrucțiunea ruteană. Iar Austriei îi ajunge tocmai atâta, ca să storscă din Galiția tot ce se poate, ca dintr'o lămâie și a nu se mai griji de dânșii, cum cer intelectualii poloni. Rutenii comit prin urmare o nedreptate banală, când trămbiță și publică în lumea toată, că polonii ar sta drept pedecă evoluțiunii lor politice și naționale.

Datele, ce urmează cu privire la starea politică a rutenilor și tot studiul prezent ne vor convinge despre adevăr.

Prima din legile fundamentale (Staatsgrundgesetze) emanate la 21 Dec. 1867 garantează tuturor cetățenilor egalitatea lor înaintea legii civile, ecvialează toate naționalitățile și toate limbile lor materne, atât în școală cât și în direcătoriile publice. A doua regulează representațiunea parlamentară centrală, dar concede țărilor Coroanei diete autonome cu atribuțiuni destul de largi. Ambele legi, precum și toată constituțiunea cu timpul fură perfecționate, modificate — și mai presus de toate, puse în acord cu cerințele țărilor respective. Iar o politică națională a devenit posibilă întru atâta, întru cât se puseră în mișcare atribuțiunile dietei teritoriale autonome. Aceasta n'a mers ușor, căci machina legiferă, administrativă și esecutivă în Austria este prea complicată. Avem anume două rânduri de autorități cu putere: unul reprezentanții pu-

terii centrale, altul reprezentanții autonomiei naționale. Împăratul ocărămuște țara prin ministrii rezponzabili. În fruntea țărilor ereditare stau Guvernorii împărătești (Statthalter) și presidenții teritoriilor mai mici: ei sunt Șefii-supremi ai administrațiunii politice, de ei depind prefectii districtuali, consiliul gubernial și districtual. Șeful-suprem autonom se cheamă mareșal-dietal (Landstagsmarschall) de dânsul deprind mareșalii districtuali, consiliul dietal, dieta și deputații dietali, viriliști și cei aleși, consiliul districtual și comunal. Afară de aceștia mai funcționează la Viena un ministru special, deși fără portofoliu, ca protector al tuturor intereselor Galițiene: acesta e ministrul Galiției, precum au ministrul lor cehii și germanii. Funcționarea machinei guberniale este destul de cunoscută: atribuțiunile ei sunt pretutindenea aceleași. Vom aminti ceva despre competența autonomă Galiției. Dieta Galiției, compusă din 161 membri deputați, are puterea legiferă teritorială: legile trebuie să fie sancționate de împărat. Alegerile deputaților dietali sunt regulate prin prescripțiuni anume, preponderând sistemul curial. Dieta se întrunește în fiecare an în capitala țării la Lemberg. Menirea dietei este a desbata și a statornici legile generale și regulile particulare concernând starea economică, comunicațiunile teritoriale, învățământul primar și cultura, starea sanitară, budgetul propriu, impositiile etc. Chiar din aceste date sumare se invederează cât este de vast terenul de muncă spre binele țării în duhul politicii naționale, fie polone ori rutene. Dar nici burocratismul centralistic n'ar putea împedeca politica națională, dacă K. funcționarii ar fi întotdeauna bărbați cuminți, naționaliști din convingere, caractere ferme, nu însă creature de ale statului. Aici e aici!

(Va urma)

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

„Foiletoane” de Ales. Ciura, Beiuș 1912. Alexandru Ciura și-a statornicit acum de mai muți ani un loc de onoare printre cei dintâi scriitori ai noștri dincoace de Carpați.

Foiletoanele sale scrise în anii 1907-1910, pe cari editura „Doina” le scoate acum într'un elegant volum, sunt nu numai dintre lucrările cele mai merituoase ale acestui scriitor, ci sunt și cele mai interesante atât prin conținutul lor, cât și prin lumina, ce o aruncă asupra individualității scriitorului.

Fără situații psihologice inventate și fără acele sfătoase siluiri ale frazei, prin cari unii scriitori cred că pot să se impună, sperându-și cetitorii pe o clipă — în Foiletoanele lui Alexandru Ciura ni-se răsfrânge ca într'o oglindă fermecată însași viața, însași cugetarea vremilor noastre cu problemele și cu momentele, cari pot și trebuie să o facă să vibreze în sufletele tuturor, sau, uneori, măcar în sufletele celor mai buni.

Pe a locuri scrisul Foiletoanelor ne va surprinde, lămurindu-ne dintr'odată o simțire sau o cugetare, care a trăit în sufletul nostru, fără ca să-i fi dat o formulare conștientă și precisă. Partea aceasta este, fără îndoială, cea mai neprețuită în opera scriitorului, aceasta este isbânda lui, care singură, îi deschide un loc între măestrii cugetării și scrisului neamului său.

„Convorbiri Literare” nr. 6 cu următorul cuprins: A. Naum. — În memoria lui Alesandru Ioan I-ii. — Ciutacu. Duiliu Zamfirescu. — Lumină nouă (comedie în trei acte). G. Lazăr. — Aforisme din Goethe. Ioan Al-George. — Sapho (comedie antică, II. acte în versuri). Vladimir I. Ghika. — Extrase și analize din cartea „În Moldova” al lui Eduard Grenier. V. V. — În San-Marco (versuri). E. Lovinescu. — George Asachi. (Încercare biografică). Însemnări privitoare la istoria culturii românești. Cronică literară: Fapte. Recensii. Reviste. B. Bobescu. — Cronică istorică: Din corespondența particulară al lui Costachi Negri cu Vodă-Cuza. ** — Dela Academie: Recepțiunea solemnă a dr. Gr. Antipa în Academia-Română. E. Drageș. — Dela românii de peste hotare: O sărbătoare românească în Leipzig. Iacob Negruzzi. — Necrolog: Caragiale. Bibliografie.

Revista literară ilustrată săptămânală „Cosinzeana” nr. 27 cu următorul cuprins: Adrian Corbul: Morala oportivă, articol. — Seb. Bornemisa: Mi's dragi iar nopțile cu lună (poez.) — Ioan Agârbiceanu: Căsnicia lui L. Petrescu, novelă. Volbură Poiană: Lui Radu, (poezie) Hauns Heinz Enners: Adoratori și vrăjitori de șerpi. A. Fogalzar. — D. Tomescu: Misterul poetului. roman. — F. N. Un muzeu Eminescu. — R. M. Scrisoare d-nei Andersen. — Ghicitori. — Ilustrații.

„Luceafărul” Nr. 26, cuprinsul: O. Goga, A murit Caragiale.. I. L. Caragiale, Amici, G. Gregorian, Po Golgotha, poezie. V. Negru, Autorul lui Chicoș Postagann, E. Pitiș, Cântec, poezie. A. Vlăduță, Caragiale ** O scrisoare alui Caragiale. I. Agârbiceanu, Povestea unei vieți, roman. G. Rotică, Cântec de primăvară, poezie. Cronici, Caragiale și critica literară. Însemnări, Moartea lui Caragiale, Vlaicu la Viena. Ilustrațiuni, G. Coșbuc și I. L. Caragiale, etc.

Posta Administrațiunii.

Am primit și chităm abon. dela:

Erkenéz pe Iuliu—Sept. 1912. Scăiuș pe 1912 sem. 1-ii. Foaia o sistem. Dobricion pe 1912 sem. 2-lea. V. Dr. E. Orăștie pe 1912 sem. 2-lea. Renghet pe 1912 sem. 1-ii. Foaia o sistem. Răzbănya pe sfertul al 3-lea din 1912. Adresa o schimbăm. Jucul infer. pe 1912 sem. 2-lea. Casina Abrud pe 1912 până la fine. Tirlisiua pe 1912 sem. 2-lea necomplet. Bărsăul de sus pe pătrarul al 2-lea din 1912. Zăbrani pe 1912 sem. 2-lea. Jezvin pe 1912 sem. 2-lea. Jittin pe 1912. Oum stăm cu anii 1901—1910? Adresa o schimbăm în tocmăi. Casina, Cluj pe 1912 sem. 2-lea. Densuș pe 1912 sem. 2-lea. Tetiș pe 1912 sem. 2-lea. Subpădure pe timpul din 1/3 până 1/9 1912. Bihoreana pe 1912 sem. 2-lea. Noul român pe 1912 sem. 2-lea. Lumperd pe 1912 întreg. Cristofel pe trimestrul al doilea și al treilea din 1911. Hărțau pe 1912 sem. 1-ii. Giurgieu pe 1912 sem. 2-lea. Bogata română pe 1912 pătrarul al 3-lea. Decănești (p. Drăgești) pe 1911 întreg. Adresa o vom schimba cum cereți. Hotoan pe 1912 sem. 2-lea. Boziaș pe 1912. Pe 1911 s'a plătit în 29/3 1911. Coșlar pe 1912 sem. 1-ii (nu al doilea). Sibiu pe 1912 sem. 2-lea. Reuniune de lect., Năsăud pe 1912 sem. 2-lea. Capnic pe 1912 sem. 2-lea. Dicsă-Sân-Mărtin pe 1912 întreg. Hidig (Crasna) pe 1912 sem. 2-lea.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUIȚIA.

Ingrijiti-vă de viitorul vostru!

Mijlocul cel mai bun, pentru a se scuti pe sine și pe ai săi de lipsă, este a se înscrie de membru la

„Asociația Esehiana de Ajutorare Reciprocă”.

La aceasta asociație poate să se facă membru ori care persoană dela etatea de 21—80 ani. Pe lângă o taxă lunară de 1 cor. și taxa de cazurile de moarte, deja după un an de membrii i-se solvește moștenitorului un ajutor de 2000 cor., iar devenind membrul după cel puțin 3 ani de membre, prin oare care nenorocire neputincios de muncă, i-se solvește până când trăiește o rentă lunară de 50 cor. Dacă un membru trăiește 30 de ani dela înscriere, poate ridica în bani gata 2000 cor. însă dispunând membrul că suma de 2000 cor. după moartea lui să o primească moștenitorii, i-se solvește membrului până ce trăiește o rentă lunară de 50 cor. Poate 1400 coroane taxe pentru cazuri de moarte membrul nu e obligat a solvi. Membrii dela etatea de 60—80 ani cel mult 1600 cor. Acești membri însă n'au drept la reate.

După 3 ani de membre toate plătirile se pot sista rămânând membrul asigurat pe o sumă mai mică. Se pot semna 1—2 cote (2000—4000 cor.). Atestat medical nu se recere.

Pe lângă solviri lunare moderate și taxe de măritiguri, poate fiecare a-și asigura fetele, dacă aceste n'au trecut etatea de 21 ani. Se pot semna 1—2 cote (2000—4000 cor.). Dacă o fată după 3 ani de membre rămâne orfană, înceată solvirea taxelor, iar la măritis, fata primește suma asigurată, ori dacă nu se mărită, la împlinirea etății de 24 de ani. Fetele mici plătesc taxe foarte mici, așa că se pot înscrie chiar îndată după naștere.

Răposând o fată după 3 ani de membre, solvim erezilor suma asigurată. Licuidările se fac strict în sensul statutelor.

Societatea oferează fiecărui cea mai mare garanță: cote semnate până la 15,000.000 cor. și 215.000 cor. fond de garanță.

Prospecte și blancete trimitem gratuit.

Aplicăm secretari în toate orașele și bărbați de încredere în toate comunele.

Asociația Esehiană de Ajutorare Reciprocă.

(7) 12—24

Direcțiunea pentru Ungaria:

Timișoara (Temesvár, Hunyadi-utca 4. szám.)

Concurs.

Întreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea bisericii gr.-cat. din Bociu (Bocs) comitatul Cluj, prin aceasta se recerecă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cautiunea de 3200 cor., adecă trei mii două sute coroane la oficiul parohial gr.-cat. din Bocs p. u. Nagykalota cel mult până la 25 Iulie st. n. 1912 orele 10 din zi.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre aceste lucrări și anume: formularul de contract,

condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul aprobate de Prea-veneratul Consistor metropolitan, se pot studia zilnic la oficiul parohial numit între orele 8—12 din zi, până în ziua licitării ce să va ținea în 1 August 1912 la 11 ore ante-meridiane. (78) 2—3.

Bociu, la 9 Iulie 1912.

Petru Agrisian, Gavril Tonca,
preot. curator prim.

Când cumperi săpun, cere și primește

apriat

și lămurit, numai săpun
CLUJAN
(de al lui Henrich)

Săpun de glicerin
" " **gălbinaș de ou**
" " **mandule**
" " **marmorat.**

Fabrica de săpunuri medicali din Cluj de aceea a ajuns la renume mondial, fiindcă își pregătește săpunurile din materile cele mai prețioase și absolut inofenzive. (68) 5—?

Capital social Coroane 1.200.000.

Telefon Nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

„Banca generală de asigurare“

societate pe acții în Sibiu—Nagyszeben

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: **Parteniu Cosma**,
directorul executiv al „Albinei“ și prezidentul „Solidarității“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca **asigurări contra focului** și **asigurări asupra vieții** în toate combinațiunile. Mai departe mijloace: **asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.**

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaii de încredere ai societății.

Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca avizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

»Banca generală de asigurare« dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire, că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“
Sibiu—Nagyszeben. Edificiul „Albina“.

(1) 29—52.

A apărut

ANTOLOGIONUL sau MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeestilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 1—5.

Edificiile proprii.

==== recomandă ====

✻ **Asigurări împotriva focului** ✻

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

✻ **Asigurări pe viață** ✻

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. **avantajii deosebite**) pe cazul morții cu termen fix, cu plăți simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până în finea anului 1911 K. 5,275,798-23
Capitale asigurate pe viață achitate „ 5,146,556-36
Starca asigurărilor cu sfârșitul anului 1911 } foc „ 127,763,744-
} viață „ 10,931,322-
Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2,520,492-

✻ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5) 71—?